

Natuurcompensatie- programma

Westerschelde

Voortgangsrapportage 2007

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)	8
2.1 Gerealiseerde projecten	8
2.2 Veerhaven Kruiningen	8
2.3 Perkpolder	8
3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)	10
3.1 Grondverwerving	10
3.2 Uitvoering	10
4 Voortgang kwaliteitsimpuls natuurbeleidsplan/ kreekherstel (categorie C)	12
4.1 Inleiding	12
4.2 Uitvoering	12
5 Ontwikkelingen	18
5.1 Ingebrekestelling	18
5.2 Realisatie	18
5.3 Strategie 2006-2008	19
6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde	20
6.1 Beschikbare budgetten	20
6.2 Aanvullende financiering	20
6.3 Groenfonds overeenkomsten	20
6.4 Uitgaven buitendijkse projecten	21
6.5 Uitgaven binnendijkse projecten	22
6.6 Versnelling grondverwerving categorie C-projecten	23
7 Organisatie en besluitvorming	24
7.1 Organisatie en besluitvorming buitendijkse projecten	24
7.2 Organisatie uitvoering binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel	24
7.3 Besluitvorming binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel	24
Bijlage 1 Verschenen documenten	26
Bijlage 2a Samenstelling van de Voortgangscommissie	31
Bijlage 2b Samenstelling van de Werkgroep Natuurcompensatie voor de binnendijkse projecten	32
Bijlage 3 Prioriteitstelling projecten categorie C (kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel)	33
Bijlage 4 Situering projecten	35

Samenvatting

Sinds 1998 wordt het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde uitgevoerd. Dit programma komt voort uit het verdrag rond de tweede verdieping van de Westerschelde (1995). De uitvoering is geregeld in een bestuursovereenkomst, waarin een drietal categorieën projecten is opgenomen: buitendijkse projecten (categorie A) en een tweetal categorieën binnendijkse projecten, te weten nieuwe inlagen (categorie B) en kreekherstel/ kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan (categorie C). Deze indeling is boekhoudkundig bepaald.

In de Voortgangsrapportage 2007 van het rijk aan de Europese Commissie is een nieuwe ordening in projecten aangebracht, die gebaseerd is op de bijdrage aan de estuariene natuurkwaliteit van de Westerschelde. Er worden drie situaties onderscheiden: **in**, **aan** en **rond** de Westerschelde.

In de Westerschelde is buitendijkse natuur: alle A-projecten (nieuw en kwaliteitsverbetering).

Aan de Westerschelde betreft nieuwe inlagen: alle B-projecten (nieuw) en een deel van de C-projecten (kwaliteitsverbetering).

Rond de Westerschelde omvat het kreekherstel van de overige C-projecten (kwaliteitsverbetering).

De vijf buitendijkse projecten ("in de Westerschelde") waar, op basis van de regionale Bestuursovereenkomst voor de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma (1998), oorspronkelijk mee van start is gegaan, bleken om verschillende redenen niet alle kansrijk. Echter, in de loop der tijd zijn nieuwe waardevolle buitendijkse projecten toegevoegd.

Om de realisatie hiervan mogelijk te maken is in 2007 € 3,3 miljoen extra toegevoegd aan het budget voor buitendijkse natuurprojecten.

De afgelopen jaren zijn de volgende projecten uitgevoerd: aanleg Rammekensduinen (2000, 10 ha), herstel Schor van Waarde (2003, 240 ha) en herstel Verdrongen Zwarte Polder (2006, 50 ha). In de voormalige veerhaven Kruiningen zijn voorbereidingen getroffen voor een natuurlijke en ongestoorde ontwikkeling van schor en slik (10 ha). Dit vindt plaats in relatie tot een tweetal ontwikkelingen, namelijk dijk aanpassingen en de realisatie van een nieuw woongebied.

Het belangrijkste buitendijkse project is Perkpolder, waar een nieuw, buitendijks natuurgebied wordt gerealiseerd ter grootte van 75 ha. Dit natuurcompensatieproject maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling Perkpolder. Naast natuurcompensatie worden woningen en recreatiemogelijkheden ontwikkeld, met als doel een sociaal-economische impuls aan het gebied te geven. De voorbereidingen op de realisatie zijn in volle gang, met als doel uiterlijk in 2010 te starten met de daadwerkelijke realisatie.

Hiermee komt het totale resultaat in de Westerschelde eind 2007 op 10 ha nieuwe natuur en 290 ha aan kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. In voorbereiding is 85 ha nieuwe natuur.

Dit is ruimschoots boven het voornemen zoals dat in de Bestuursovereenkomst (1998) was voorzien, waar sprake was van 25 ha nieuwe natuur, naast 163 ha kwaliteitsverbetering.

Binnendijks, direct gelegen aan de Westerschelde, wordt nieuwe natuur aangelegd en een extra impuls gegeven aan de kwaliteit van de natuurontwikkelingsprojecten van de ecologische hoofdstructuur (EHS), die direct grenzen aan de Westerschelde (tezamen: "nieuwe inlagen").

In 18 verschillende projecten is hierbij eind 2007 een totaal van 338 ha gerealiseerd en 152 ha in uitvoering. De 9 gebieden die in 2006 al gerealiseerd waren, zijn opgenomen in het ontwerp-aanwijzingbesluit van de Westerschelde als Natura-2000 gebied. In de Bestuursovereenkomst (1998) waren 4 projecten aan de Westerschelde voorzien met een totale oppervlakte van circa 175 ha. Bij de tussentijdse evaluatie in 2001 is het zoekgebied voor de realisatie van nieuwe inlagen vergroot en is in 2007 € 3,3 miljoen extra toegevoegd aan het budget voor de realisering van projecten, direct grenzend aan de Westerschelde. De realisatie van de binnendijkse projecten uit de categorie B (nieuwe inlagen) verloopt goed. De inrichting van Den Inkel, Rammekenshoek fase 1 en Margarethapolder fase 1 en 2 is klaar. Margarethapolder fase 3 heeft een basisinrichting gekregen. Van de projecten die in 2002 zijn begrensd zijn Galghoek, Bathse schor en Bathse Kreek gereed. Tevens is gestart met de inrichting van de Baarzandse

kreek fase 2. De voorbereidingen van Nummer Eén en Scheldeoord hebben in 2007 plaats gevonden, na de aanbesteding zijn beide projecten in uitvoering gegaan. Naar verwachting worden de werkzaamheden in beide gebieden medio 2008 afgerond.

Binnendijs, niet direct aangrenzend aan, maar rond de Westerschelde, wordt een extra impuls gegeven aan de natuurontwikkeling van de EHS ("kreekherstel"). Hoewel er geen direct fysiek contact is met de Westerschelde hebben deze nieuwe natte natuurgebieden wel een ecologische relatie met het estuarium, doordat met de extra oppervlakte aan natte natuur rond de Westerschelde tevens extra biotoop ontstaat voor functioneel aan de Westerschelde gerelateerde vogels (o.a. kustvogels, steltlopers, ganzen en smienten).

Totaal is in 28 projecten circa 510 ha gerealiseerd en is circa 680 ha in uitvoering.

In de Bestuursovereenkomst (1998) was hier geen taakstelling in oppervlakte voor gesteld. Wel is aangegeven, dat door de provincie en de taakgroep Westerschelde (i.c. de Stuurgroep NCW) hiervoor projecten geselecteerd konden worden.

1 Inleiding

Nederland en Vlaanderen hebben in 1995 een verdrag gesloten inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde (tweede verdieping). Daarbij is tevens een compensatie afgesproken van de natuurwaarden die verloren gaan ten gevolge van de verruiming. Nederland draagt zorg voor de uitvoering hiervan, hoewel Vlaanderen een deel van de kosten voor haar rekening neemt ¹. De compensatiemaatregelen zijn op advies van de *Commissie Westerschelde* in drie categorieën projecten onderverdeeld. Gedurende de looptijd van het programma is telkens volgens deze indeling gerapporteerd, die behalve inhoudelijk ook de basis is voor een financiële verantwoording.

De categorie **A-projecten** betreffen buitendijkse maatregelen, die dus direct en volledig bijdragen aan het herstel van Westerschelde-habitats. Daarbij kan onderscheid gemaakt worden in nieuwe natuur en kwaliteitsverbetering van al bestaande buitendijkse natuur. Het omvormen van een zanddepot tot een nieuw sluftegebied (Rammekensduinen), schorvorming in de voormalige veerhaven Kruijningen en estuariene natuurontwikkeling bij Perkpolder leiden tot nieuwe Westerscheldenatuur. Het beschermen met een strekdam van het Schor van Waarde en het "dotteren" van de geulen in de Verdrongen Zwartepolder leiden tot kwaliteitsverbetering van al bestaande Westerscheldenatuur.

De categorie **B-projecten** betreft geheel nieuwe natuurontwikkeling, binnendijks, direct aangrenzend aan de Westerschelde. De aanleg van deze nieuwe natuur was nog niet geregeld via bestaand natuurbeleid en komt volledig voor rekening van het natuurcompensatieprogramma NCW (aankoop en inrichting). Door de ligging direct onder de Westerscheldedijk ontstaat een reeks nieuwe inlagen met zoute en zoete natte natuur, waarin grote aantallen vogels verblijven. Hoewel niet direct bijdragend aan buitendijkse Westerscheldehabitats leveren deze B-projecten wel degelijk een belangrijke bijdrage aan de natuur van het Westerscheldegebied als geheel, min of meer vergelijkbaar met het (binnendijkse) Plan Tureluur rond de Oosterschelde.

Categorie **C-projecten**: het betreft een kwaliteitsimpuls voor gebieden, die al aangewezen waren als nieuwe natuur van de Zeeuwse Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Los van het natuurcompensatieprogramma zouden deze gebieden toch al aangelegd worden. De aankoop en basisinrichting wordt dan ook bekostigd uit de reguliere EHS-budgetten. Dankzij extra NCW-geld kan er een meer ambitieuze inrichting gerealiseerd worden, waardoor deze gebieden geschikter gemaakt worden voor natte natuur en bijbehorende vogelrijkdom.

Binnen de categorie C moet echter nadrukkelijk onderscheid gemaakt worden in C-gebieden, direct langs de Westerschelde gelegen en verderaf gelegen C-gebieden.

Waar er sprake is van ligging pal onder de Westerscheldedijk onderscheiden de C-projecten zich alleen van de B-projecten in de mate waarin het natuurcompensatieprogramma bijdraagt in de kosten: de B-projecten (nieuwe natuur) worden volledig gefinancierd uit het natuurcompensatieprogramma, bij de C-projecten levert het natuurcompensatieprogramma alleen extra budget voor inrichting (kwaliteitsverbetering). Het natuurrendement van beide categorieën natuurontwikkeling is, gezien de ligging direct aan de Westerschelde, echter volstrekt hetzelfde ("nieuwe inlagen").

De overige C-projecten, die verder van de Westerschelde gelegen zijn, betreffen vooral kreekherstel. Dankzij de extra inrichtingsgelden vanuit NCW, boven op de reguliere EHS-budgetten voor aankoop en basisinrichting, kan ook hier meer natte natuur gerealiseerd worden, wat leidt tot veel meer vogels (kwaliteitsverbetering). Daarbij wordt via de functiewijziging van landbouw naar natuur ook een aanzienlijk deel van de waterhuishoudkundige knelpunten in het agrarisch gebied opgelost. De onderteekenaars van de Bestuursovereenkomst (rijk, provincie, gemeenten, waterschappen) vinden deze natuurwinst ook relevant voor de Westerscheldenatuur, zij het met mate. Er is immers voor diverse vogelgroepen wel degelijk sprake van uitwisseling met de Westerschelde.

Rijkswaterstaat Zeeland is verantwoordelijk voor de realisatie van de buitendijkse projecten. De verantwoordelijkheid voor de binnendijkse projecten ligt bij de Provincie Zeeland; de uitvoering ervan is in handen van Dienst Landelijk Gebied.

Voortvloeiend uit de bepalingen in de Bestuursovereenkomst wordt jaarlijks een voortgangsrapportage opgesteld. Deze voortgangs-rapportage wordt naar de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de ondertekenaars van de Bestuursovereenkomst gestuurd. Voortgangsrapportages zijn inmiddels jaarlijks verschenen sinds 1998. Onderhavige rapportage betreft het kalenderjaar 2007. Gerapporteerd zijn de ontwikkelingen tot 31 december, latere ontwikkelingen zijn in principe niet verwerkt.

Op verzoek van de Europese Commissie wordt aan het eind van het kalenderjaar aan de Commissie een beknopte voortgangsrapportage toegestuurd. In december 2006 heeft dit voor het eerst plaatsgevonden. In de Voortgangsrapportage 2007 van het rijk aan de Europese Commissie is een nieuwe ordening in projecten aangebracht, die gebaseerd is op de bijdrage aan de estuariene natuurkwaliteit van de Westerschelde. (De reguliere rapportages, waaronder onderhavige, zijn gebaseerd op een boekhoudkundige indeling.) In de rapportage aan de EC worden drie situaties onderscheiden: IN, AAN en ROND de Westerschelde.

De groep "in de Westerschelde" betreft buitendijkse natuur: alle A-projecten (nieuw en kwaliteitsverbetering).

De groep "aan de Westerschelde" betreft nieuwe inlagen: alle B-projecten (nieuw) en een deel van de C-projecten (kwaliteitsverbetering).

De derde groep "rond de Westerschelde" omvat het kreekherstel van de overige C-projecten (kwaliteitsverbetering).

Alle hier beschreven projecten maken onderdeel uit van de natuurcompensatie van de tweede verdieping en staan, met uitzondering van Perkpolder (zie hoofdstuk 2), los van het beoogde natuurherstel in het kader van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium.

---

¹ Het oorspronkelijke budget bij de start van het programma was als volgt. Vlaanderen heeft een bedrag van f 44 miljoen (circa € 20 miljoen) ter beschikking gesteld, waaraan door Nederland f 22 miljoen (circa € 10 miljoen) is toegevoegd.

2 Voortgang buitendijkse projecten (categorie A)

Projecten in categorie A beogen buitendijks het ecosysteem van de Westerschelde te versterken. Dit kan door nieuwe natuur aan het systeem toe te voegen of de kwaliteit van bestaande natuurgebieden te verhogen. De letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

In de bestuursovereenkomst is een aantal buitendijkse projecten opgenomen die om uiteenlopende redenen zijn afgefallen. Het betreft de projecten: Bescherming Zuidgors (A3), Broedgebied Terneuzen (A4)² en Broedgebied Hansweert (A5). De motivatie om deze projecten niet uit te voeren is beschreven in voorgaande voortgangsrapportages.

De projecten waaraan uitvoering is of wordt gegeven zijn ten dele gebaseerd op de bestuursovereenkomst, andere zijn later aan het programma toegevoegd. Het betreft de projecten: Verdrongen Zwarte Polder (A1), Rammekensduinen (A2), Veerhaven Kruiningen (A6), Veerhavengebied Perkpolder (A7) en Bescherming Schor van Waarde (A8). Deze projecten worden hierna beschreven.

2.1 Gerealiseerde projecten

In 2000 is een voormalig slibdepot en het aansluitend gelegen duingebied ingericht, de zogenaamde Rammekensduinen (10 ha). Het gebied is ingericht als strandvlakte met loopduinen en duinvalleien. Bij het Schor van Waarde (240 ha) zijn twee kribben aangelegd, die niet alleen gunstig zijn voor het behoud en herstel van de natuurwaarden ter plaatse, maar die ook verdere aantasting van de archeologisch waardevolle restanten van bewoning voorkomen.

In de Verdrongen Zwarte Polder (50 ha) is in 2006 een strandgeul gegraven om de overspoeling van het schor te bevorderen. Tevens zijn daarbij de verzande kreken in het begroeide deel verruimd ('gedotterd'). Met het vrijkomende zand zijn in het aangrenzende binnendijkse natuurcompensatieproject, te weten Herdijkte Zwarte Polder, duinen gecreëerd.

2.2 Veerhaven Kruiningen

In de voormalige veerhaven Kruiningen is in 2006 een grote aanlegsteiger gesloopt met een financiële bijdrage vanuit het natuurcompensatieprogramma. Momenteel worden in andere kaders voorbereidingen getroffen voor aanpassingen aan de dijken en de ontwikkeling van een aangrenzend woongebied. In 2007 zijn afspraken gemaakt om een natuurlijke en ongestoorde ontwikkeling veilig te stellen van een toekomstig schor- en slikgebied (10 ha). Door natuurlijke opslibbing kan zich hier een slikgebied ontwikkelen dat van betekenis is voor watervogels. Op termijn zullen de randen begroeid raken met schorplanten.

2.3 Perkpolder

In de bestuursovereenkomst voor de uitvoering van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde is de veerhaven Perkpolder opgenomen onder het voorbehoud van alternatieve gebruiksmogelijkheden. Aanleiding was het opheffen van de veerdienst Kruiningen- Perkpolder, dat daadwerkelijk plaatsvond in 2003.

² Het project Broedgebied Terneuzen wordt in 2008 opnieuw overwogen.

In het kader van het genoemde voorbehoud heeft de gemeente Hulst (voorheen Hontenisse) gezocht naar mogelijkheden om het gebied noordelijk van Kloosterzande een sociaal-economische impuls te geven. Vanuit beide voornemens, zowel natuurcompensatie als een sociaal-economische ontwikkeling, is in juni 2004 een intentieverklaring tot stand gekomen. Met deze intentieverklaring is de basis gelegd voor de Gebiedsontwikkeling Perkpolder.

De Gebiedsontwikkeling Perkpolder omvat bijna 500 ha. Het plan, dat medio 2006 openbaar is gemaakt, bestaat uit de ontwikkeling van natuur, woningen en recreatie. Binnen het plangebied worden verschillende innovatieve waterkeringszones ontwikkeld. Dit vindt plaats binnen het Europese project ComCoast. In december 2007 hebben de zeven betrokken publieke partijen hun afspraken over de uitvoering vastgelegd in een bestuursovereenkomst. In 2008 zal de samenwerking met de private partijen worden geformaliseerd.

De realisatie van het natuurcompensatieproject valt onder de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat. Dit project bestaat uit het realiseren van een nieuw buitendijks natuurgebied van circa 75 ha, door landbouwgrond te ontpolderen. In de loop van 2007 is het benodigde budget georganiseerd. Een substantieel onderdeel daarin vormt de bijdrage van de Provincie Zeeland uit het Natuurpakket Westerschelde (ten behoeve van de Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010). De uitvoeringsplanning is erop gericht uiterlijk in 2010 te starten met de daadwerkelijke uitvoering. Belangrijke elementen daarbij zijn de verwerving van grond en opstallen en de totstandkoming van het nieuwe bestemmingsplan. Zie voor de stand van zaken www.perkpolder.nl.

3 Voortgang binnendijkse projecten (categorie B)

3.1 Grondverwerving

De totale oppervlakte van categorie B is ruim 500 ha. Gesteld was dat het jaar 2006 het laatste jaar was, waarin nog grondaankopen gedaan mochten worden. Na die tijd bestond nog de mogelijkheid voor afrondende aankopen, bijvoorbeeld om binnen de begrenzing van een gebied een inrichtbare eenheid te verkrijgen. In 2007 is geen grond verworven.

3.2 Uitvoering

Voor de projecten waarvan de uitvoering kan starten, worden projectdossiers opgesteld. In deze projectdossiers wordt kort aangegeven wat de aard is van het desbetreffende project en welke inrichtingsmaatregelen (inclusief kostenraming) zijn voorzien. Met het vaststellen van deze projectdossiers worden tevens de afspraken omtrent financiering vanuit het Natuurcompensatieprogramma en wordt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering vastgelegd. De projectdossiers worden vastgesteld door de Voortgangscommissie Natuurcompensatie, waarna ze in uitvoering worden genomen.

• *Rammekenshoek (B1)*

Van het in totaal 38 ha grote project moet nog circa 28 ha verworven worden. Circa 10 ha is reeds in bezit van Staatsbosbeheer. Voor de inrichting hiervan is door de Voortgangscommissie Natuurcompensatie een bijdrage toegezegd van € 175.000. De uitvoering is in 2005 gestart. In 2006 zijn nog enkele restwerkzaamheden uitgevoerd, waardoor de inrichting nu gereed is. Het waterschap zorgt voor de peilverhoging in de kreek, door de stuw komende 3 jaar 10 cm per jaar omhoog te zetten. Het gebied zal zich ontwikkelen tot bloemrijk en zilt grasland. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• *Den Inkel (B2)*

De Voortgangscommissie Natuurcompensatie heeft voor de inrichting van dit project (7 ha) een bijdrage toegezegd van € 87.070. Vanwege de zandige ondergrond en de aanwezigheid van brak grondwater is het gebied kansrijk voor de ontwikkeling van aan de Westerschelde gerelateerde zout-zoet vegetaties. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• *Margarethapolder (B3)*

In de zogenaamde 1e en 2e fase van de Margarethapolder (ten noorden van de Verkorting) is een afgeronde eenheid van circa 85 ha aangekocht. Eind 2005 en in 2006 zijn de werkzaamheden uitgevoerd. De polder ontwikkelt zich tot een structuurrijk gebied met een grote soortenrijkdom, waarvan de nog aanwezige (zoete) kreekresten de basis vormen. Aan de noordzijde van kreekresten komt bloemrijk nat schraalgrasland tot ontwikkeling. De Voortgangscommissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een inrichtingsbijdrage van € 1.350.000 toegezegd. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden. De gewenste peilopzet in het gebied is nog niet gerealiseerd. Hiervoor is in 2006 onderzoek gedaan naar mogelijke alternatieven om deze peilopzet te bereiken. Eind 2007 hebben Provincie Zeeland en Waterschap Zeeuws Vlaanderen een alternatief uit het onderzoek gekozen. In 2007 heeft de zogenaamde 3e fase van de Margarethapolder een basis inrichting gekregen. De definitieve inrichting van deze fase is afhankelijk van een cruciale grondaankoop. Voor deze basis inrichting is door de Voortgangscommissie een bedrag toegezegd van € 63.000,-.

• *Galghoek I (B5)*

De uitvoering van Galghoek I (14 ha) heeft meegelift met de inrichting van groenproject 't Sloe. Er is een kreek gegraven met een brede oeverzone, die geleidelijk overgaat in hoger gelegen graslanden. Het open karakter van het gebied is van belang voor kritische weidevogels en kustvogels. De Voortgangscommissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een bijdrage toegezegd van € 240.000. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Scheldeoord (B6)**

Voor de verworven hectares (circa 9 ha) had de provincie Zeeland reeds een start gemaakt met het opstellen van een natuurplan, waarna de voorbereidingen op de inrichting gestart konden worden. In december 2007 heeft de aanbesteding plaatsgevonden waarna gestart is met het uitvoeren van werken.

- **Bathse Kreek (B10)**

Eind 2006 was het werk, dat voornamelijk bestond uit het verlagen van het maaiveld en het graven van drinkpoelen, gereed. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Bathse Schor (B11)**

Het Bathse Schor is in totaal 73 ha groot. In 2003 is hiervan 64 ha verworven. De overige 9 ha betreft een crossterrein. Gemeente Reimerswaal zorgt voor de verplaatsing van dit terrein, waarna de resterende gronden aangekocht worden. In 2006 is de uitvoering van het verworven gedeelte gestart. Die bestond uit het uitbreiden van het deels nog aanwezige krekensysteem, maaiveldverlaging en afplaggen van de zode, waardoor enig reliëf wordt aangebracht. Op het voormalig slibdepot is zgn. 'struinnatuur'. Daarnaast is een wandelpad aangelegd, welke uitkomt bij een vogelkijkscherm. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **(Kleine) Perkpolder (B12)**

In 2003 is deze ten oosten van de oude veerhaven gelegen polder (18 ha) aangekocht. De inrichting van deze polder is onderdeel van de Gebiedsontwikkeling Perkpolder, zoals vermeld in paragraaf 2.2 (Veerhavengebied Perkpolder)

- **Nummer Een en Sint Pieterspolder (B14)**

Begin 2006 is dit project verworven. In 2007 zijn de natuurontwikkelingsplannen door de Provincie opgesteld en heeft de voorbereiding plaats gevonden. Eind 2007 is gestart met de inrichting van het gebied. De Voortgangscommissie heeft een subsidie toegezegd van € 692.000,-.

- **Karrevelden Oud Breskenspolder (B15)**

In het gebied ten westen van Breskens worden plannen voor een nieuw project, genaamd 'Waterdunen', uitgewerkt. De oorspronkelijk begrenzing in het kader van het Natuurcompensatieprogramma van de Karrevelden Oud Breskenspolder ligt onder de begrenzing van 'Waterdunen'. Vooralsnog worden de ontwikkelingen van 'Waterdunen' afgewacht.

- **Baarzandse Kreek (B16)**

Aangrenzend aan het reeds ingerichte deel van de Baarzandse Kreek (categorie C) is bijna 5 ha aangekocht. De Stichting Het Zeeuwse Landschap heeft in 2006 een inrichtingsvoorstel gemaakt. Langs de N58 komt een parkeerplaats en een uitkijkpunt over het gebied. De Voortgangscommissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een subsidie toegezegd van € 43.000,-. De inrichting is in 2007 uitgevoerd en gereedgekomen.

4 Voortgang kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel (categorie C)

4.1 Inleiding

Met de uitvoering van de categorie C-projecten wordt een extra kwaliteitsimpuls beoogd voor de uitvoering van reeds begrensde gebieden uit het Natuurbeleidsplan. De gebieden worden versneld ingericht en het aandeel natte natuur wordt fors uitgebreid. Categorie C valt in twee delen uiteen: gebieden direct grenzend aan de Westerschelde (nieuwe inlagen) en gebieden verder van de Westerschelde af gelegen (kreekherstel). Alle nieuwe natte natuurgebieden in deze categorie hebben een ecologische relatie met het estuarium, doordat met de extra oppervlakte aan natte natuur rond de Westerschelde tevens extra biotoop ontstaat voor functioneel aan de Westerschelde gerelateerde vogels (o.a. kustvogels, steltlopers, ganzen en smienten).

Totaal is in 28 projecten circa 510 ha gerealiseerd en is circa 680 ha in uitvoering. In de Bestuurs overeenkomst (1998) was hier geen taakstelling in oppervlakte voor gesteld. Wel is aangegeven, dat door de provincie en taakgroep Westerschelde (i.c. de Stuurgroep NCW) hiervoor projecten geselecteerd konden worden.

4.2 Uitvoering

Voor de prioritaire projecten uit het jaarprogramma 2006, waarvan de uitvoering kan aanvangen, worden projectdossiers opgesteld. In deze projectdossiers wordt kort aangegeven wat de aard is van het desbetreffende project en welke inrichtingsmaatregelen (inclusief kostenraming) worden voorzien. Met het vaststellen van deze projectdossiers worden tevens afspraken gemaakt omtrent medefinanciering vanuit het Natuurcompensatieprogramma (inrichting en apparaatskosten) en de verantwoordelijkheid voor de uitvoering. De projectdossiers worden vastgesteld door de Voortgangscommissie Natuurcompensatie, waarna ze in uitvoering worden genomen.

De stand van zaken van de projecten waarvoor een bijdrage is aangevraagd is als volgt, waarbij in de beschrijving de letter-cijfercombinaties achter de deelprojecten verwijzen naar de kleurenkaart achter in dit rapport.

• *Zwaakse Weel (C1)*

Rondom de Zwaakse Weel is circa 100 hectare aangekocht. Door de Provincie Zeeland is voor het gebied een natuurplan opgesteld. In de toekomst moet het gebied zich ontwikkelen tot een halfopen landschap, waarin de kreekresten en de binnendijken structuurbepalend zijn. De oevers van de Zwaakse Weel worden verflauwd en verbreed. Plaatselijk zal circa 50 cm worden afgegraven, zodat er een moerasachtige situatie ontstaat. De uitvoering heeft in 2006 plaatsgevonden. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

Grenzend aan het ingerichte gedeelte is 15 ha aangekocht. De inrichting hiervan zal in 2008 starten.

• *Boonepolder (C2)*

Gelijktijdig met de inrichting van de Zwaakse Weel wordt ook de Boonepolder (12 ha) meegenomen. De inrichting hiervan is integraal onderdeel van het natuurplan "Zwaakse weel" van de Provincie Zeeland. Door delen van de polder af te graven ontstaat er meer reliëf, open water in de winter en overgangen van nat naar droog. Tevens is in de polder een hoger waterpeil ingesteld. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• *Schorretje Ossensisse (C5)*

Met een bijdrage vanuit het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde is het gebied (26 ha) ingericht, zodat het zich kan ontwikkelen tot een reliëfrijk, open graslandgebied overgaand van nat naar droog, met veel variatie in begroeiing. In de winter zal een groot deel onder water staan, in het voorjaar valt het gebied langzaam droog. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

- **Zwartegatschekreek (C6)**

De inrichting van 11 hectare is gereed, het gebied kan zich, in samenhang met de kreek, ontwikkelen tot een afwisselend oeverlandschap van kreken met moerasvegetaties en natte en droge graslanden overgaand in struweel. De laagten vormen in de winter kreken met ondiep water, in de zomermaanden vallen de oevers langzaam droog en resteert plaatselijk open water in de vorm van drinkpoelen. De Voortgangscommissie heeft een bijdrage toegezegd van € 57.600,-. Inmiddels zijn de werkzaamheden afgerond.

- **Herdijkte Zwarte Polder (C8) / Verdrongen Zwarte Polder (A9)**

Het eindbeeld van de Herdijkte Zwarte Polder (18 ha) is een zoete, vochtige graslandpolder op de overgang tussen kuststrook en polder. Dit is van belang voor weidevogels, overwinterende ganzen en als hoogwatervluchtplaats voor steltlopers. In het gebied is een slenk (een 'ingedijkte kreek') gegraven die in de verdere toekomst mogelijk kan gaan aansluiten bij het geulensysteem van de Verdrongen Zwarte Polder. Het vrijkomende zand uit de Verdrongen Zwarte Polder (zie hoofdstuk 2) is gebruikt voor het aanbrengen van 'duintjes' tegen de zeedijk van de Herdijkte Zwarte Polder. In 2006 is de inrichting van dit project afgerond. De Voortgangscommissie heeft voor de Herdijkte en Verdrongen Zwarte Polder respectievelijk een bijdrage van € 55.200 en € 580.000 toegezegd. Inmiddels zijn de werkzaamheden afgerond.

Schor van Ossensisse, een nat vogelrijk gebied

• **Baarzandsekreek (C10)**

De kreek en de aanliggende oeverlanden (circa 32 ha) zijn in eigendom bij Stichting Het Zeeuwse Landschap. De kreek is, in het gedeelte van Het Zeeuwse Landschap, afgekoppeld van het landbouwkundig afwateringssysteem en heeft een eigen peilbeheer gekregen. Hierdoor ontstaan in het voorjaar periodiek kale slikveldjes, die ideaal voedselgebied vormen voor bijzondere broedvogels als kluut en mischien wel kleine plevier. Enkele gedeelten opgehoogd oeverland zijn verlaagd, zodat moerassig grasland tot ontwikkeling kan komen. Een geheel verland gedeelte van de kreek is weer uitgegraven. Door medefinanciering van het Natuurcompensatieprogramma (inrichtingsbijdrage van € 122.840,-) kon dit eindbeeld bereikt worden. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

Ten noorden van het project is eind 2002 ruim 8 ha extra begrensd, welke is opgenomen in de categorie B van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De stand van zaken is in hoofdstuk 3 behandeld.

• **Inlaag Hoofdplaat (C11)**

Met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma is grondwerk (maaiveldverlaging tot 80 cm) in de Inlaag Hoofdplaat (19 ha) uitgevoerd, zodat een goede uitgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Tevens is met deze bijdrage de waterhuishouding geoptimaliseerd ten behoeve van extra natte natuur. In totaal hebben deze maatregelen geleid tot circa 14 ha extra natte natuur. De Voortgangskommissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een bijdrage verleend van € 190.970,-. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Axelse kreek (C12)**

In het reservaatgebied Axelsekreek (14 ha) zijn de oeverlanden langs de zuidkant van de Axelsekreek hersteld. Door medefinanciering van het Natuurcompensatieprogramma kon de top laag worden verwijderd en afgevoerd en konden een natuurvriendelijke oever en veedrinkputten worden aangelegd. Dit heeft geleid tot circa 13 ha extra natte natuur. De werkzaamheden zijn in de loop van 2000 afgerond. De Voortgangskommissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een bijdrage verleend van € 47.148,-. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Strijdersgatpolder (C13)**

Het westelijk deel van de Strijdersgatpolder (14 ha) is verworven en de voorbereidingen op de inrichting zijn gestart. Eind 2006 is gebleken dat het reguliere budget voor de inrichting toereikend was; de toezegging vanuit het Natuurcompensatieprogramma is ingetrokken.

• **Plaskreek (C15)**

In het natuurontwikkelingsgebied Plaskreek (8 ha) is met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma grondwerk uitgevoerd voor een goede uitgangssituatie voor natte schraallandvegetaties overgaand in bloemrijk grasland en rietkragen langs de kreek. De Voortgangskommissie Natuurcompensatie heeft voor het uitvoeren van dit grondwerk een bijdrage van € 31.476,- verleend. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

Ten westen van het project is eind 2002 ruim 21 ha extra begrensd, welke is opgenomen in de categorie B van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. De stand van zaken is in hoofdstuk 3 behandeld.

• **Willem Leopoldpolder (C16)**

Het gebied (46 ha) is ingericht als een reliëfrijk en deels schraal grasland met plaatselijk drinkputten en opgaand struweel. Er bestaan gradiënten van nat naar droog, van schraal naar voedselrijk(er), van zonnig naar schaduwrijk. De vochtgradiënt heeft de vorm die refereert aan het historisch krekkenpatroon ten tijde van de inpoldering. De inrichting is mede bereikt door een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma. Er is circa 16 ha extra natte natuur gerealiseerd. De Voortgangskommissie Natuurcom-

pensatie heeft een bijdrage verleend van € 259.046,-. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

In 2007 zijn de mogelijkheden bestudeerd om het gronddepot, dat in de oorspronkelijke plannen achter zou blijven in het gebied, alsnog te verwijderen. Dit zou een impuls betekenen voor de polder. Na een inventarisatieronde is gebleken dat circa 50.000 m³ verwerkt zou kunnen worden in het herstel van historische dijken en deels afgezet zou kunnen worden naar agrariërs in de streek. Voor de afzet naar de landbouw heeft de Voortgangscommissie een subsidie toegezegd van € 13.500,-

• **Vogel-zuid (C21)**

Ten zuiden van de Vogelkreek is in 2005 een gebied van circa 16 ha ingericht. Het streefbeeld is een reliëfrijk, nat, matig voedselrijk grasland overgaand in bloemrijk grasland met plaatselijk zoet of licht brak water en opgaand struweel. Het project is afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Braakman-noord (C22)**

Het gebied Braakman-noord is 185 ha groot. Het natuurontwikkelingsplan gaat uit van een integrale inrichting van bos en natuur. De oppervlakte natte natuur is 75 ha. Na inrichting kan het gebied zich ontwikkelen tot een grootschalige eenheid van dichte boskernen met een brede zoombegroeiing, overgaand naar droge en vochtige graslanden, rietmoerassen en open water. De natte natuur is met name geconcentreerd langs de Westgeul. De Westgeul bestaat uit ondiep, brak water van goede kwaliteit met een natuurlijk peilbeheer. De gronden eromheen komen onder wisselende invloed van zoet en brak water, waardoor zouttolerante en vochtige, zoete vegetaties naast elkaar voorkomen. De inrichting van de 1e fase is gereed. In de Braakman ligt een eiland dat dreigt te verdwijnen, het zogenaamde vogeleiland. Er zijn vergevorderde plannen om dit vogeleiland te gaan herstellen.

• **Linie (deelgebied midden)/ Pyramide (C27/ C35)**

Van het begrensd natuurontwikkelings- en reservaatgebied Linie en Pyramide is 66 ha verworven en ingericht (zgn. Linie midden). Doel van het project was de Passageule omringd door plas-dras gebieden, schrale graslanden en natte schraallanden. Om dit te bereiken zijn de oevers van de Passageule verflauwd en zijn plaatselijke maaiveldverlagingen aangebracht. Mede door een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma is dit gebied ingericht, wat heeft geleid tot circa 21 ha extra natte natuur. De Voortgangscommissie Natuurcompensatie heeft een bijdrage van € 271.066,- verleend. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Linie (deelgebied west)/ de Plate (C27 / C50)**

Een tweede fase van Linie en een gedeelte van 'De Plate' is verworven (79 ha). De inrichting is in 2006 gestart. Net als het reeds ingerichte Linie midden maken deze gebieden onderdeel uit van het voormalig getijdengeulstelsel Zwin-Passageule-Braakman. Hierdoor zijn er kansen voor de ontwikkeling van natte graslanden, open water en moeras. De gebieden bieden foerageer- en rustgelegenheid voor weidevogels en wintergasten. De Voortgangscommissie heeft begin 2006 een inrichtingsbijdrage toegezegd van € 252.800,-. Echter bij de uitwerking van het streefbeeld is gebleken dat het reguliere budget toereikend was. De toezegging vanuit het programma is ingetrokken.

• **Sophiapolder (C30, deelgebied west)**

In het reservaatgebied Sophiapolder west (25 ha) wordt een plas-drasgebied aangelegd met schraalgraslanden. Met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma zijn de ontgrondingen gerealiseerd en is het Uitwateringskanaal omgelegd, zodat er geen voedselrijk water het gebied meer instroomt. De maatregelen hebben geleid tot circa 18 ha extra natte natuur. De Voortgangscommissie heeft voor deze werken een bijdrage van € 486.911,- toegezegd. De natuurinrichting is gereed. Op 6 maart 2007 is de vogelkijkhut officieel overgedragen aan Stichting Het Zeeuwse Landschap.

• ***Sophiapolder (C30, deelgebied midden)***

Direct naast het ingerichte deel is 23 ha verworven. De inrichting hiervan is in 2006 gestart. In het gebied wordt de kreek weer in zijn oorspronkelijke vorm teruggebracht. Hierdoor ontstaan overgangen van natte graslanden naar droger bloemrijk grasland. Bij het graven van de drinkpoelen zijn de vroegere kreekrestanten uitgangspunt.

• ***Vlaamsche kreek (C34)***

Het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen heeft met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma de voedselrijke sliblaag uit de Vlaamsche Kreek (6 ha) weggebaggerd en de natuurwaarden van de omliggende gronden verhoogd. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• ***Otheense kreek (C36, deelgebied Eiland van de Meijer)***

Het natuurontwikkelingsgebied Eiland van de Meijer (24 ha) is ingericht met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma. Met deze bijdrage is een slenk verdiept en oevers zijn verflauwd. Dit betekent een versterking van de component natte natuur in dit gebied met circa 3 ha. De Voortgangsc commissie Natuurcompensatie heeft voor dit project een bijdrage verleend van € 29.227,-. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• ***Otheense Kreek (C36, deelgebied Gat van Pinte)***

Het streefbeeld voor Gat van Pinte is een afwisselend open landschap met meidoornhagen, knotwilgenrijtjes en drinkputten. Aan de zuidzijde van het gebied is het maaiveld verlaagd; hier wordt de ontwikkeling van rietveld nagestreefd. Het aanwezige reliëf is versterkt en er zijn een tiental poelen gegraven. De Voortgangsc commissie Natuurcompensatie heeft voor de inrichting van de 1e fase (18 ha) een bijdrage verleend van € 108.846,-, voor de 2e fase (15 ha) een bijdrage toegezegd van € 115.000,-. De uitvoering van de tweede fase is gereed, als laatste werk is een brug over de kreek aangebracht, die twee wandelpaden met elkaar verbindt. De 1e, 2e en 3e fase (samen 42 ha) zijn afgerond en de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• ***Oeverlanden Groot Eiland (C37)***

In het reservaatso gebied Oeverlanden Groot Eiland (42 ha) wordt een bloemrijk en nat schraal grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen nagestreefd. Met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma kan dit streefbeeld ontwikkeld worden, wat leidt tot circa 8 ha extra natte natuur. De Voortgangsc commissie Natuurcompensatie heeft hiervoor een bijdrage van € 262.389,- toegezegd. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• ***Boschkreek Axel 1e fase (C38)***

In het reservaatso- en natuurontwikkelingsgebied nabij de Boschkreek (13 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietvegetatie en drinkpoelen ontwikkeld. Met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma kan onder andere het verwijderen van de bouwvoor en de aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Voortgangsc commissie Natuurcompensatie heeft hiervoor een bijdrage van € 96.068,- toegezegd. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• ***Driesarendskreek (C39)***

In het natuurontwikkelingsgebied Driesarendskreek (2 ha) wordt een bloemrijk grasland met plaatselijk opgaand struweel, rietveldvegetatie en een drinkpoel gerealiseerd. Met een bijdrage van het Natuurcompensatieprogramma kan het verwijderen van de bouwvoor en de aanleg van drinkpoelen gerealiseerd worden, waardoor extra natte natuur ontstaat. De Voortgangsc commissie Natuurcompensatie heeft hiervoor een bijdrage van maximaal € 53.763,- toegezegd. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Zwartenhoeksekreek (C40)**

Ten noorden en zuiden van de Zwartenhoeksekreek is circa 12 ha verworven. De inrichting is gereed. Het gebied kan zich ontwikkelen tot reliëfrijk grasland met drinkpoelen en struweel, aansluitend op de rietvegetatie en het open water in de kreek. De Voortgangscommissie heeft voor de inrichting een bijdrage verleend van € 103.314,-. De werkzaamheden zijn afgerond, het project is afgesloten.

• **Groenproject 't Sloe (C42)**

Voor de natte gedeelten uit groenproject 't Sloe heeft de Voortgangscommissie Natuurcompensatie een bijdrage toegezegd van € 208.966,-. Het betreft de deelprojecten Tevixhoek (5 ha), Weelhoek (15 ha) en Galghoek (gedeeltelijk: 11 ha). Gezien de ligging van het plangebied is gezocht naar aansluiting bij de bestaande krekensystemen op Zuid-Beveland. Voor het plangebied heeft dit geresulteerd in een streefbeeld, waarin zowel natte natuur in de vorm van nattere graslanden, moerassen en open water als drogere graslanden, ruigtes en bos en struweel een plaats hebben gekregen. Het project is afgerond, de eindafrekening heeft plaatsgevonden.

• **Verschepolder (C43)**

De Verschepolder (13 ha) gaat samen met onder meer Het Zwin, de Willem-Leopoldpolder en de Wallen van Retranchement een aaneengesloten natuurgebied vormen. Het streefbeeld voor de Verschepolder is een nat tot matig vochtig grasland met poelen en ruige hoeken. In het oostelijk deel dat naar het westen overgaat in droog bloemrijk grasland. Met name de natte schraalgraslanden zullen als rust- en foerageergebied voor steltlopers en ganzen gaan fungeren. De inrichting is gezamenlijk met de inrichting van de Zwartegatschekreek en Herdijkte/ Verdrongen Zwarte Polder opgepakt en inmiddels gereed. De Voortgangscommissie heeft een bijdrage van € 45.450,- toegezegd. De werkzaamheden zijn afgerond, het project is afgesloten.

• **Zwinpolder (C44)**

In de noordelijke Zwinpolder kan 7 hectare ingericht worden. De voorbereiding is opgepakt, de inrichting is 2006 gestart. De Voortgangscommissie heeft een inrichtingsbijdrage toegezegd van € 110.000,-. Na inrichting vormt de polder samen met onder meer het Zwin, Willem Leopoldpolder, Verschepolder en de wallen van Retranchement een aaneengesloten natuurgebied op de rand van het "Eiland van Cadzand". Het streefbeeld bestaat uit plaatselijk open zoet water met vochtige oeverlanden, overgaand in reliëfrijk grasland met meidoorn- en braamstruweel. De eerste fase is in 2007 ingericht, de werkzaamheden zijn afgerond. Naar verwachting kan in 2008 de tweede fase ingericht worden.

• **Oeverlanden Groote Gat Oostburg, Heirweg en Austerlitzpolder (C47 / C48 / C49)**

Van bovenstaande gebieden zijn inrichtbare eenheden van respectievelijk 16, 8 en 13 ha verworven. De voorbereidingen op de inrichting zijn opgepakt. De daadwerkelijke inrichting is in 2006 gestart. Hoewel de gebieden verspreid in West-Zeeuws-Vlaanderen gelegen zijn, komt het streefbeeld in grote mate overeen. De referentie van de streefbeelden is het landschapsbeeld zoals dat op veel plaatsen in Zeeland in het begin van de vorige eeuw heeft bestaan. Een kleinschalig landschap, waar de kreekresten beeldbepalend zijn. De Voortgangscommissie heeft begin 2006 een inrichtingsbijdrage van € 163.200,- toegezegd. Tijdens de uitwerking van het streefbeeld bleek dat het reguliere budget toereikend was en is de toezegging vanuit het programma ingetrokken.

5 Ontwikkelingen

5.1 Ingebrekestelling

In 1998 is Nederland door de Europese Commissie in gebreke gesteld, omdat de Nederlandse regering met het overeengekomen Natuurcompensatieprogramma Westerschelde haar verplichtingen volgens de Habitat- en Vogelrichtlijn niet is nagekomen. Na een jarenlange correspondentie hierover heeft de Commissie op 13 december 2005 besloten om de inbreukzaak tegen Nederland de sluiten. Voor de Commissie is het van belang om ook in de toekomst geregeld nadere informatie van Nederland te ontvangen over de voortgang van de uitvoering van de compenserende maatregelen. In dit licht wordt aan het einde van het kalenderjaar een rapportage gezonden aan de Commissie. In 2006 heeft deze rapportage voor het eerst plaatsgevonden, eind 2007 voor de tweede keer. De Commissie behoudt zich het recht voor om, indien mocht blijken dat de compensatiemaatregelen niet zoals vereist worden uitgevoerd, een nieuwe inbreukprocedure tegen Nederland te starten.

In de Voortgangsrapportage 2007 van het rijk aan de Commissie is een nieuwe ordening in projecten aangebracht, die gebaseerd is op de bijdrage aan de estuariene natuurkwaliteit van de Westerschelde. Er worden drie situaties onderscheiden: IN, AAN en ROND de Westerschelde.

De groep "in de Westerschelde" betreft buitendijkse natuur: alle A-projecten (nieuw en kwaliteitsverbetering).

De groep "aan de Westerschelde" betreft nieuwe inlagen: alle B-projecten (nieuw) en een deel van de C-projecten (kwaliteitsverbetering).

De derde groep "rond de Westerschelde" omvat het kreekherstel van de overige C-projecten (kwaliteitsverbetering).

5.2 Realisatie

Uit onderstaande tabel blijkt, dat voor alle categorieën de taakstellingen van de Bestuursovereenkomst uit 1998 en de evaluatie uit 2001 gerealiseerd zijn, dan wel in voorbereiding/uitvoering zijn. Omdat er sprake is van vrijwillige grondverwerving konden niet alle in 1998 met name genoemde projecten uitgevoerd worden. Daarvoor zijn echter binnen de zoekgebieden geschikte alternatieven gevonden, die wel op tijd verworven konden worden.

Voor de buitendijkse projecten is momenteel 75 ha nieuwe estuariene natuur bij Perkpolder in voorbereiding. Hiervan wordt 40 ha toegerekend aan het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde volgens de tweede verruiming, een oppervlak dat groter is dan de aanvankelijk beoogde veerhaven. De resterende 35 ha komt ten laste van het Natuurpakket Westerschelde (Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010).

Voor de nieuwe inlagen zijn diverse B-projecten gerealiseerd dan wel in voorbereiding. Hiermee wordt de opgave van 1998 ruimschoots gehaald en wordt ook invulling gegeven aan de extra impuls, die voor deze categorie in 2001 bij de evaluatie is afgesproken.

Bij kreekherstel was in 1998 geen taakstelling aan hectares vastgelegd. Relevante EHS- projecten (kansrijk bij vrijwillige grondverwerving) konden hiervoor in aanmerking komen. Ook hier is al veel gerealiseerd en in voorbereiding.

	Gereed	In voorbereiding	Totaal 2007	Opgave 1998 (+ evaluatie 2001)
IN, buitendijks				
Nieuw (A)	10	50	60	25 (+ 30 extra Perkpolder)
Kwaliteitsverbetering (A)	290	-	290	163

AAN, nieuwe inlagen				
Nieuw (B)	206	110	316	175 (+ 300 extra zoekgebied)
Kwaliteitsverbetering (deel C)	132	42	174	ruim zoekgebied

ROND, kreekherstel				
Kwaliteitsverbetering (rest C)	510	680	1190	ruim zoekgebied

5.3 Strategie 2006-2008

In 2005 heeft voor de tweede keer een tussentijdse evaluatie van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde plaatsgevonden. Geconstateerd is, dat de vijf buitendijkse projecten die in de bestuurs-overeenkomst waren overeen gekomen niet alle kansrijk bleken. Er zijn echter vijf waardevolle, deels nieuwe projecten voor in de plaats gekomen. Met deze projecten vindt een kwaliteitsverbetering plaats van bestaande natuur of wordt nieuwe natuur aan het estuarium toegevoegd. Het belangrijkste buitendijkse project voor de resterende duur van het programma is Perkpolder, onderdeel van de Gebiedsontwikkeling Perkpolder.

Categorie B bestaat uit 15 binnendijkse projecten (totaal 520 ha). Hiervan zijn of werden (in 2005) 8 projecten (230 ha) ingericht. De verwachting in 2005 was, dat eind 2008 een kleine 400 ha zou zijn ingericht. De categorie C-projecten betreft in principe alle (natte) EHS-gebied onder de rijksweg A58, waar Westerschelde-gerelateerde natuur te ontwikkelen is. Deze categorie is niet gekwantificeerd in de bestuursovereenkomst. De situatie in 2005 was, dat 28 categorie C-projecten (691 ha) zijn of werden ingericht met aanvullende financiering vanuit het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde.

De realisatie van de projecten is grotendeels afhankelijk van (vrijwillige) grondverwerving. Tot en met 2006 kunnen gronden aangekocht worden. Na die tijd wordt ingestoken op het verkrijgen van inrichtbare eenheden. Dit kan door binnen de projectgrens te ruilen. In de situatie dat buiten de begrenzing verworven hectares liggen, die ook potentie hebben voor natuur, kan de begrenzing van een project hierop aangepast worden.

6 Financiën Natuurcompensatieprogramma Westerschelde

6.1 Beschikbare budgetten

Voor de drie categorieën projecten zijn in de Bestuursovereenkomst van februari 1998 de volgende budgetten afgesproken:

• buitendijkse natuurcompensatieprojecten (cat. A)	€ 7,7 miljoen (<i>f</i> 17 miljoen);
• binnendijkse natuurcompensatieprojecten (cat. B)	€ 8,6 miljoen (<i>f</i> 19 miljoen);
• kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel (cat. C)	€ 13,6 miljoen (<i>f</i> 30 miljoen).

In het kader van de eerste tussentijdse evaluatie (1998-2001) heeft een herziening van financiële mid-delen plaatsgevonden. Daarbij is € 6,8 miljoen uit categorie C verplaatst naar categorie B. De uitgaven en verplichtingen per categorie zijn weergegeven in de paragrafen 6.4 en 6.5.

In 1996 en 1997 zijn in het kader van het project Natuurcompensatie Westerschelde ook al uitgaven gedaan door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. Deze vallen buiten het totaalbedrag van € 30 miljoen.

6.2 Aanvullende financiering

Reeds bij het opstellen van de bestuursovereenkomst heeft de toenmalige Minister van Verkeer en Waterstaat, mevrouw Jorritsma, bij de behandeling van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde in de Tweede Kamer, meer financiële mogelijkheden toegezegd. Dit werd onderstreept bij de ondertekening, waarbij is gezegd dat nieuwe, gedragen projecten die voldoen aan de voorwaarden van de bestuursovereenkomst, 'welwillend' in overweging worden genomen. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft deze toezegging in de Tweede Kamer herhaald en bij haar bezoek aan de Westerschelde in het voorjaar van 2001 nogmaals bevestigd. Naar aanleiding van de evaluatie 1998-2001 heeft zij in november 2001 schriftelijk verzocht binnen één jaar nader te berichten over de realiseerbaarheid van de nieuwe projecten om daarna te kunnen besluiten in welke mate en in welk jaarritme extra middelen beschikbaar moeten worden gesteld. Daarbij diende te worden uitgegaan van een maximale extra bijdrage van totaal € 6,8 miljoen. De staatssecretaris heeft haar standpunt nogmaals toegelicht in de Tweede Kamer (13-9-2002), naar aanleiding van vragen van de vaste commissie voor Verkeer en Waterstaat.

Het verzoek is door Gedeputeerde Staten schriftelijk beantwoord op 20 januari 2003. In de brief is aangegeven dat er 300 ha extra natte natuur in nieuwe inlagen kan worden ontwikkeld. De betreffende gebieden zijn in december 2002 officieel begrensd, zoals beschreven in hoofdstuk 3. Voor de realisatie is een extra bijdrage vereist van € 6,6 miljoen. In haar reactie van 3 februari 2004 geeft de staatssecretaris aan dat € 6,6 miljoen gereserveerd wordt op de begroting van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat voor de jaren 2007 en 2008. Dit geld is bedoeld voor de inlagen maar kan, indien gewenst, ook deels worden gebruikt voor een aangepast en uitgebreid natuurcompensatieproject Perkpolder. Eind 2007 is hiervan € 3,3 miljoen gereserveerd voor het buitendijkse project Perkpolder en € 3,3 miljoen beschikbaar gesteld voor binnendijkse natuur.

6.3 Groenfonds overeenkomsten

Speciaal voor de financiering van de binnendijkse projecten (categorieën B en C) is op 10 november 1999 een zogenaamde Groenfondsconstructie overeen gekomen. Hiervoor is een drietal overeenkomsten gesloten:

1. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat Zeeland en Provincie Zeeland. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de binnendijkse projecten overdraagt aan de Provincie Zeeland.
2. Een overeenkomst tussen Rijkswaterstaat, Provincie Zeeland en Nationaal Groenfonds. Hierin is vastgelegd dat Rijkswaterstaat Zeeland € 22,2 miljoen (f 49 miljoen) voor de binnendijkse projecten van de Rijksbegroting overboekt naar een rekening courant bij het Groenfonds, waarover de Provincie Zeeland beschikkingsbevoegdheid krijgt. Op 7 december 2005 is deze overeenkomst gewijzigd. De wijziging heeft betrekking op artikel 6 waarin was opgenomen dat de rekening-courant eindigt per 31 december 2006. Deze datum is gewijzigd in 31 december 2008.
3. Een overeenkomst tussen Provincie Zeeland en Dienst Landelijk Gebied. Hierin is vastgelegd onder welke voorwaarden DLG de uitvoeringstaken voor de binnendijkse projecten op zich neemt.

Volgens de overeenkomsten zal eenmaal per kwartaal de Dienst Landelijk Gebied inhoudelijke en financiële informatie inzake de uitvoering verstrekken aan de Provincie Zeeland. Gedeputeerde Staten van Zeeland zullen jaarlijks rapporteren aan de Voortgangscommissie. De staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat houdt de eindverantwoordelijkheid voor het totale Natuurcompensatieprogramma.

6.4 Uitgaven buitendijkse projecten

In 2002 zijn voor het eerst uitgaven voor daadwerkelijke realisatie van projecten gedaan. De kosten betroffen met name de aanleg van de kribben bij het Schor van Waarde, waarvan in 2004 de laatste betalingen hebben plaatsgevonden. In beperkte mate zijn ook uitgaven gedaan voor de veerhaven Kruiningen (2002) en Hansweert (2003). In 2007 zijn externe kosten gemaakt ter voorbereiding op de uitvoering van Perkpolder.

De vermelde capaciteitskosten voor Rijkswaterstaat Zeeland betreffen zowel de planvorming als de (voorbereiding op de) realisatie. Vanaf 2004 hadden deze vrijwel geheel betrekking op één project, namelijk Perkpolder.

De overige uitgaven hebben betrekking op uitbestedingen en inhuur van specialisten ten behoeve van planvorming en realisatie. Sinds 2004 zijn hiervoor geen uitgaven gedaan.

Overzicht uitgaven buitendijkse projecten (in euro's)

Apparaatskosten	1998- 2006	2007	Totaal
Productuitgaven/ Externe productkosten	1.783.815	81.365	1.865.180
Capaciteit RWS Zeeland/ interne productkosten	1.879.375	63.835	1.943.210
Overige uitgaven, waaronder advisering specialistische diensten Rijkswaterstaat	260.521	0	260.521
Totaal	3.923.711	145.200	4.068.911

6.5 Uitgaven binnendijkse projecten

Uitgaven voor de binnendijkse projecten in 2007 betroffen:

- De kosten van de grondaankoop categorie B;
- De kosten van inrichting categorie B;
- De kosten van inrichting categorie C;
- De apparaatskosten van DLG;
- De apparaatskosten van Provincie Zeeland (opstellen van natuurplannen);
- Opbrengsten van verkoop ruilgrond.

Onderstaand een overzicht van de werkelijke uitgaven in 2007. Voor de volledigheid zijn tevens de uitgaven in de voorgaande jaren opgenomen, zodat het totaal van de uitgaven tot en met 31/12/2007 zichtbaar is (€ 20,2 miljoen).

Overzicht uitgaven binnendijkse projecten

	1999 –2002	2003	2004	2005	2006	2007	Totaal uitgaven t/m 31/12/2007
Grondverwerving Categorie B	4.723.505	175.355	4.372.718	2.990.209	2.454.843	-	14.716.630
Inkomsten POP	-	-	-3.925.951	-	-	-	-3.925.951
Inrichting Categorie B	109.824	-	-	784.880	703.494	352.728	1.950.926
Ruilgrond Categorie C	2.528.109	5.824	-	-	-	-	2.533.933
Inkomsten verkoop ruilgrond					-2.210.531	-	-2.210.531
Flankerend beleid Categorie C	23.792	-	-	-	-	-	23.792
Inrichting Categorie C	738.862	925.244	247.612	445.862	529.005	745.709	3.632.294
Apparaatskosten DLG	1.000.842	336.479	532.080	498.634	285.997	312.014	2.966.046
Apparaatskosten Provincie Zeeland	202.465	48.746	63.855	38.046	42.641	65.291	461.044
Inhuur overig	7.140	-	11.008	23.873	20.006	474	62.501
Totaal	9.334.539	1.491.648	1.301.322	4.781.504	1.825.455	1.476.216	20.210.684

Naast de hiervoor genoemde uitgaven is er sprake van verplichtingen. Dit betreft verplichtingen die in 2002 tot en met 2006 zijn aangegaan en nieuwe verplichtingen uit 2007. In 2007 is voor de volgende projecten een inrichtingsbijdrage toegezegd: de categorie B-projecten Margarethapolder fase 3 en het waterbestek, Nummer Eén/ Sint Pieterspolder en Scheldeoord, de categorie C-projecten Braakman bosvorming en recreatie, Aardenburgse Havenpolder, Boschkreek 2e fase, Westdorpe Passluis, Gronddepot Willem Leopoldpolder en de Plaskreek. Daarnaast zal nog een afrekening plaats moeten vinden over de apparaatskosten van heel 2007 van de Provincie en het vierde kwartaal 2007 van DLG.

Onderstaand een overzicht van de verplichtingen die in 2007 zijn aangegaan. Voor de volledigheid zijn tevens de restant verplichtingen uit 1999 tot en met 2006 opgenomen, zodat het totaal van de verplichtingenstand per 31/12/2007 zichtbaar is.

Overzicht verplichtingenstand per 31/12/07

	Restant verplichtingen uit 1999, 2000, 2001 en 2002	Restant verplichtingen uit 2004	Restant verplichtingen uit 2005	Restant verplichtingen uit 2006	Nieuwe verplichtingen in 2007	Totaal openstaande verplichtingen per 31.12.2007
Inrichting cat. A	-	219.737	-	-	-	219.737
Inrichting cat. B	-	-	49.100	-	1.055.000	1.104.100
Inrichting cat. C	97.382	455.784	-	634.000	1.902.894	3.090.060
Apparaatkosten DLG	-	-	-	-	31.265	31.265
Apparaatkosten Provincie Zeeland	-	-	-	15.000	15.000	30.000
Totaal	97.382	675.521	49.100	649.000	3.004.159	4.475.162

Op 31 december 2007 bedroeg het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen voor de binnen-dijkse projecten € 20.210.684,- + € 4.475.162,- = € 24.685.846,-. In onderstaande tabel is het totaal van uitgaven en openstaande verplichtingen weergegeven.

	Uitgaven t/m 2007	Verplichtingen	Totaal
Categorie A	0	219.737	219.737
Categorie B	10.531.074	1.104.100	11.635.174
Categorie C	6.190.019	3.090.060	9.280.079
Apparaatskosten	3.489.591	61.265	3.550.856
Totaal	20.210.684	4.475.162	24.685.846

6.6 Versnelling grondverwerving categorie C-projecten

Ondanks de inspanningen van Bureau Beheer Landbouwgronden en de aankopers zijn er in 2007 geen gronden verworven voor NCW. Er zijn wel gesprekken gevoerd met grondeigenaren, deze gesprekken hebben helaas niet tot een resultaat geleid. De betreffende apparaatkosten van DLG zijn wel doorberekend volgens de gebruikelijke versnellingsmethodiek.

7 Organisatie en besluitvorming

7.1 Organisatie en besluitvorming buitendijkse projecten

Rijkswaterstaat Zeeland voert de buitendijkse projecten uit, waarvoor de directeur Water en Scheepvaart verantwoordelijk is. Hij vertegenwoordigt Rijkswaterstaat in de Voortgangscommissie. Een programma-leider, tevens secretaris van de Voortgangscommissie, coördineert de voortgang van de buitendijkse projecten en zorgt zo nodig voor afstemming binnen het Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De namen van de deelnemers zijn weergegeven in bijlage 2.

De planvorming en realisatie van de afzonderlijke projecten vond plaats onder leiding van projectleiders van Rijkswaterstaat, die door middel van een projectgroep voor afstemming zorgen met betrokken en belanghebbende partijen, zoals Provincie Zeeland, waterschappen, gemeenten en de (beoogde) terreinbeheerder.

Het complexere karakter van de Gebiedsontwikkeling Perkpolder noodzaakt tot een andere organisatievorm. Natuurcompensatie wordt daarin uitgewerkt naast andere initiatieven die ter plaatse overeen zijn gekomen. Het aantal betrokkenen in de projectorganisatie is vrij groot, daarom wordt hier volstaan met de vermelding dat de publieke stuurgroep Perkpolder in 2007 onder leiding stond van gedeputeerde de heer Van Waveren, de projectgroep Perkpolder werd voorgezeten door een procesmanager namens de publieke partijen. De projectgroep werd voorbereid en geadviseerd door een aantal werkgroepen.

7.2 Organisatie uitvoering binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel

In juni 1998 hebben Gedeputeerde Staten de Werkgroep Natuurcompensatie Westerschelde en de Voortgangscommissie Natuurcompensatie Westerschelde ingesteld. De samenstelling van de werkgroep en de Voortgangscommissie is in 2006 gewijzigd, door het overlijden van de voorzitter van de Voortgangscommissie, dhr. M. Kramer. Dhr. W. van Zandbrink heeft hem opgevolgd. Na de provinciale verkiezingen van 2007 heeft dhr. F. Hamelink zitting genomen als voorzitter. In bijlage 2a en b is de samenstelling van Werkgroep en Voortgangscommissie opgenomen.

Besluiten over de uitvoering van de binnendijkse natuurcompensatieprojecten worden genomen door de Voortgangscommissie Natuurcompensatie Westerschelde. Deze besluiten worden voorbereid door de Werkgroep Natuurcompensatie. Gedeputeerde Staten van Zeeland zijn eindverantwoordelijke voor het vaststellen van beslisdocumenten aangaande het Natuurcompensatieprogramma. De Werkgroep heeft in 2007 twee maal vergaderd. De besluitvorming door de Voortgangscommissie vond in 2007 plaats middels twee schriftelijke ronden.

7.3 Besluitvorming binnendijkse projecten en kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel

In 2007 zijn door de Werkgroep Natuurcompensatie aan de Voortgangscommissie Natuurcompensatie ter goedkeuring voorgelegd:

- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Scheldeoord,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Nummer Eén en Sint Pieterspolder,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Margarethapolder 3e fase,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Boschkreek,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Aardenburgse havenpolder,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Braakman recreatie,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Plaskreek,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Westdorpe Passluis,
- Projectdossier, inclusief subsidieverzoek voor het project Gronddepot Willem Leopoldpolder,
- Voortgangsrapportage 2006.

Daarnaast zijn de Werkgroep en de Voortgangsc commissie regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de overige projecten.

Bijlagen

Bijlage 1 Verschenen documenten

Algemeen

Anonymus, 1998

Bestuursovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. 27 februari 1998.

Anonymus, 1999

Uitvoeringsovereenkomst Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. 3-delig: overeenkomst tussen 1. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland/ Stichting Nationaal Groenfonds, 2. Rijkswaterstaat Directie Zeeland/ Provincie Zeeland en 3. Provincie Zeeland/ Dienst Landelijk Gebied. Vastgesteld op 10 november 1999 te Middelburg.

Commissie Westerschelde, 1997

Advies Commissie Westerschelde, onder leiding van mr. J. Hendriks, over natuurcompensatiemaatregelen in het kader van de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde. Uitgebracht aan de Minister van Verkeer en Waterstaat, mw. A. Jorritsma-Lebbink. 29 augustus 1997.

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 1999

Voortgangsrapportage 1998. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland.

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2000

Voortgangsrapportage 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 18 april 2000.

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Voortgangsrapportage 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 29 mei 2001

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2001

Evaluatie 1998-2001. Onder redactie van de Provincie Zeeland, Dienst Landelijk Gebied, Rijkswaterstaat Directie Zeeland en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2002

Voortgangsrapportage 2001. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 juni 2002

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2003

Voortgangsrapportage 2002. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 3 juni 2003

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2004

Voortgangsrapportage 2003. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 8 juni 2004

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2005

Voortgangsrapportage 2004. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 14 juni 2005

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2005

Evaluatie 1998-2005. Onder redactie van de Provincie Zeeland, Dienst Landelijk Gebied, Rijkswaterstaat Directie Zeeland en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voortgangskommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2006

Voortgangsrapportage 2005. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 15 augustus 2006

Voortgangscommissie Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, 2007
Voortgangsrapportage 2006. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 14 augustus 2007

Buitendijkse projecten (categorie A)

AM en Rabo Vastgoed, 2006
Gebiedsontwikkeling Perkpolder. Genieten van de elementen. Haalbaarheidsstudie, resultaat van de haalbaarheidsfase. Met medewerking van Rijkswaterstaat, Waterschap Zeeuws-Vlaanderen, Provincie Zeeland, gemeente Hulst, Dienst Landelijk Gebied, Staatsbosbeheer, Rabo Vastgoed, AM, Projectontwikkeling Zeeland, Groen door Rood bv, Rijnboutt van der Vossen Rijnboutt bv, Buro Lubbers. juni 2006

Anonymus, 1999
Projectprogramma, beslisdocument Broedgebied Hansweert. Project in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde. Nota AXW 99.001

Berchum, A.M. van, 2001
Gewikt en Gewogen. Afwegingsdocument voor de bescherming van Zuidgors en Baarland. Opgesteld in het kader van het Natuurcompensatieprogramma Westerschelde, buitendijkse projecten. Rijkswaterstaat directie Zeeland, afdeling Integraal Waterbeheer. Nota AXW-2001-01

Commissie voor de Milieueffectrapportage, 2005
Gebiedsontwikkeling Perkpolder, advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport. 20 januari 2005.

Consemulder, J. en G.J. Liek, 2002
Een natuurlijke opwaardering. Beslissingsondersteunend document voor het verbeteren van het schor en slik bij waarde. Rapport RIKZ/2002.055

Gemeente Hulst, Provincie Zeeland en Rijkswaterstaat Zeeland, 2004
Intentieverklaring Perkpolder. 10 juni 2004

Gemeente Hulst, Provincie Zeeland, Ministerie van Verkeer en Waterstaat/ Rijkswaterstaat Zeeland, Dienst Landelijk Gebied, Dienst Domeinen, waterschap Zeeuws-Vlaanderen, Staatsbosbeheer, 2007
Bestuursovereenkomst inzake de ontwikkeling en realisatie van het project Perkpolder. 19 december 2007

Gemeente Hulst, 2005
Gebiedsontwikkeling Perkpolder, richtlijnen voor het milieueffectrapport. Vastgesteld d.d. 2 juni 2005

Grontmij Nederland bv, 2005
Startnotitie MER Gebiedsontwikkeling Perkpolder. In opdracht van Gemeente Hulst, Provincie Zeeland en Rijkswaterstaat Zeeland. 20 januari 2005.

Grontmij Nederland bv, 2007
MER Perkpolder. In opdracht van Gemeente Hulst, Provincie Zeeland en Rijkswaterstaat Zeeland. 29 oktober 2007.

RBOI Middelburg bv, 2007
Ontwerpbestemmingsplan Perkpolder. In opdracht van gemeente Hulst. 19 december 2007.

www.perkpolder.nl

Binnendijkse projecten (categorieën B en C)

Dekker, W., 1998

Jaarprogramma 1999. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 22 december 1998

Dekker, W., 1999

Jaarprogramma 2000. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 14 december 1999

Dekker, W., 2000

Jaarprogramma 2001. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 12 december 2000

Adriaensen, M.A.M., 2001

Jaarprogramma 2002. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 11 december 2001.

Adriaensen, M.A.M., 2002

Jaarprogramma 2003. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 27 januari 2003.

Adriaensen, M.A.M., 2003

Jaarprogramma 2004. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 10 februari 2004.

Adriaensen, M.A.M., 2004

Jaarprogramma 2005. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 8 februari 2005.

Adriaensen, M.A.M., 2005

Jaarprogramma 2006. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 21 februari 2006.

Adriaensen, M.A.M., 2006

Jaarprogramma 2007. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 8 mei 2007

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Axelse Kreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1998

Natuurontwikkeling Eiland van de Meijer

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1999

Natuurontwikkeling Inlaag Hoofdplaat

Werkgroep Natuurontwikkeling, 1999

Verkenning van de mogelijkheden voor natuurontwikkeling op het Bathse Schor

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Axel

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling Driesarendskreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000

Natuurontwikkeling binnen landinrichtingsgebied Ponte

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000
Natuurontwikkeling Galghoek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000
Natuurontwikkeling Gat van Pinte

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000
Natuurontwikkeling Willem Leopoldpolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2000
Natuurontwikkeling Den Inkel

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2001
Natuurontwikkeling Margarethapolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2001
Natuurontwikkeling Verschepolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2001
Natuurontwikkeling Herdijkte Zwarte Polder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2001
Natuurontwikkeling Zwartenhoeksekreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2002
Natuurontwikkeling Rammekenshoek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2002
Natuurontwikkeling Schor van Ossendrecht

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2002
Natuurontwikkeling Schor van Ossensisse

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2002
Bos- en natuurontwikkeling Braakmanpolder-noord

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2003
Natuurontwikkeling De Vogel-zuid

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2004
Natuurontwikkeling Zwartegatschekreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2004
Natuurplan voor de voormalige getijdengeul Zwake

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2005
Natuurontwikkeling Bathse Kreek

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2005
Natuurontwikkeling Bathse Schor

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2006
Natuurontwikkeling Zwinpolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2006
Natuurontwikkeling Oeverlanden west Zeeuws-Vlaanderen

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2006
Natuurontwikkeling Linie west

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2006
Natuurontwikkeling De Plate

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2007
Natuurontwikkeling Nummer Eén

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2007
Natuurontwikkeling Sint Pieterspolder

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2007
Natuurontwikkeling Scheldeoord

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2007
Natuurontwikkeling Westdorpe Passluis

Werkgroep Natuurontwikkeling, 2007
Natuurontwikkeling Plaskreek

Bijlage 2a Samenstelling van de Voortgangscommissie

Namens Provincie Zeeland:	de heer Frans Hamelink de heer R. Mooij de heer D. Kruis/ J. Sanders
Namens Rijkswaterstaat Zeeland:	de heer J. van der Togt de heer A. van Berchum (secretaris)
Namens Ministerie van LNV:	de heer G. van der Sar
Namens de Zeeuwse waterschappen:	de heer W. Gosselaar de heer K. Martinet
Namens de Westerschelde gemeenten:	de heer A. Huisman de heer J. Provoost
Namens de Dienst Landelijk Gebied	de heer E.J. van der Meer

Bijlage 2b Samenstelling van de Werkgroep Natuurcompensatie voor de binnendijkse projecten

Namens de Provincie Zeeland:	de heer D. C. Kruis (voorzitter) de heer R. Mooij (secretaris)
Namens het waterschap Zeeuwse Eilanden:	de heer J.A. v. Werkum
Namens het waterschap Zeeuws-Vlaanderen:	de heer A. Mouton
Namens de gemeenten noordelijk Westerschelde:	de heer D. Visser
Namens de gemeenten zuidelijk Westerschelde:	mevrouw G. Naeije
Als adviseur namens Rijkswaterstaat:	de heer A. van Berchum
Als adviseur namens DLG:	de heer. E.J. v.d. Meer
Als adviseur/ projectleider DLG:	mevrouw M. Adriaensen / de heer J. van der Sneppen

Bijlage 3 Prioriteitstelling projecten categorie C (kwaliteitsimpuls Natuurbeleidsplan/ kreekherstel)

- **Projecten die reeds zijn uitgevoerd:**

Axelsekreek, Eiland van de Meijer, Plaskreek (zuid), Vlaamsche kreek, Baarzandsekreek, Gat van Pinte, fase 1, Inlaag Hoofdplaat, Linie midden (ged.), Pyramide (ged.), Zwartenhoeksekreek, Willem Leopoldpolder, Gat van Pinte fase 2, Sophiapolder (west), Galghoek II, Tevixhoek, Weelhoek, Boschkreek Axel, Driesarendskreek, oeverlanden Groot Eiland, Schorretje Ossensisse, De Vogel zuid, Verschepolder, Herdijkte Zwartepolder, Zwartegatsekreek (noord), Braakman noord (ged.), Gat van Pinte fase 3.

- **Projecten die in uitvoering / in voorbereiding van de uitvoering zijn:**

Zwaakse Weel (ged.), Boonepolder, Sophiapolder (midden en oost), oeverlanden west Zeeuws-Vlaanderen, Boschkreek (uitbreiding), Zwinpolder (ged.) en Linie midden / de Plate (ged.), Sint Pieterspolder, St. Kruiskreek Linie West/ de Plate fase 2 en Aardenburgse havenpolder (zuid).

- **Klasse 2: Projecten met een hoge prioriteit die naar verwachting op middellange termijn (tussen 2 en 3 jaar) kunnen worden uitgevoerd:**

Hengstdijkse Putting, Plaskreek (noord), Zwaakse Weel (ged.), Hoedekenskerke (ged.), Riemenskreek, Kioldrecht polder (ged.), Zwinpolder (ged.).

Natuurcompensatieprogramma Westerschelde

Voortgangsrapportage 2007

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zeeland op 8 juli 2008

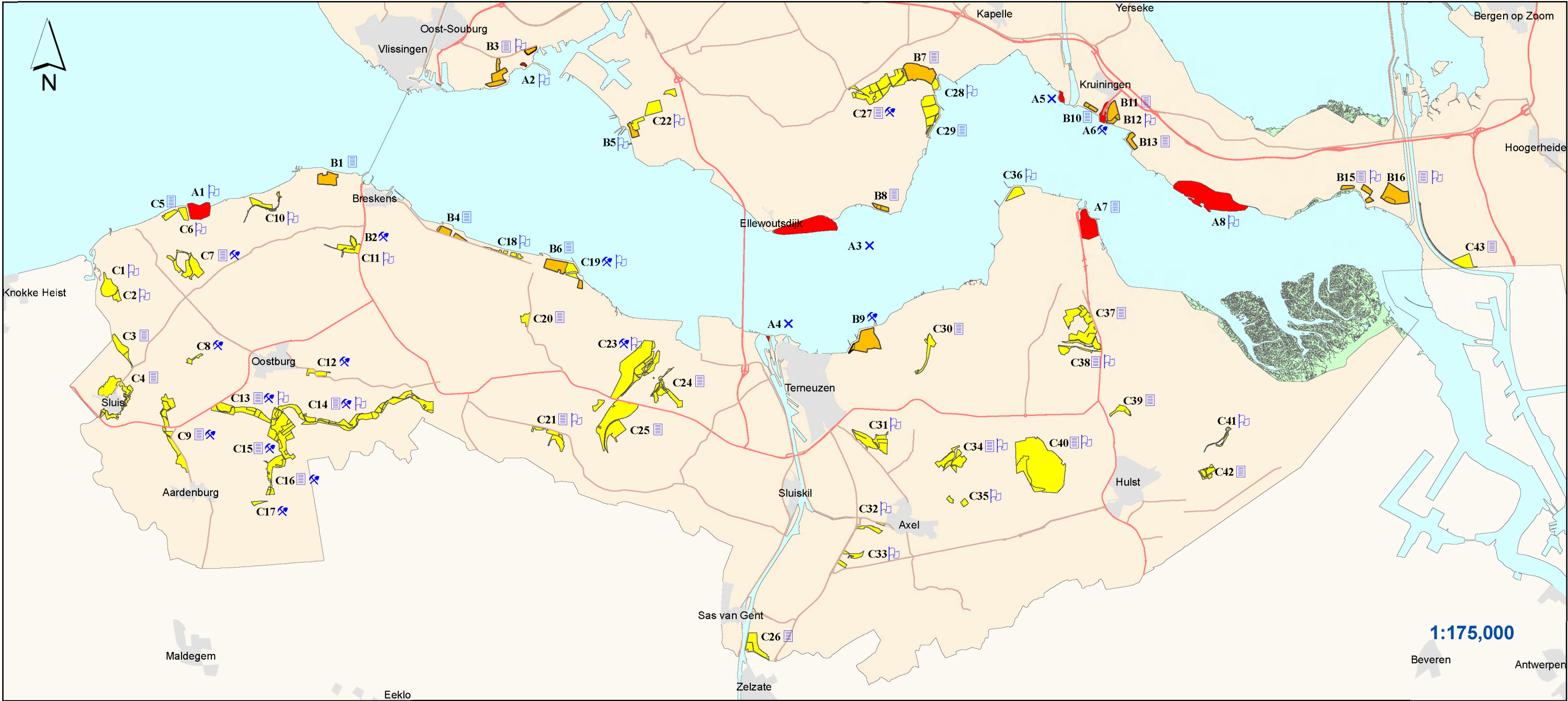
Projectleider buitendijkse projecten (categorie A):
de heer A.M. van Berchum (Rijkswaterstaat Zeeland)

Projectleider binnendijkse projecten (categorieën B en C):
de heer E.J. van der Meer (Dienst Landelijk Gebied namens de Provincie Zeeland)

Onder redactie van:
A.M. van Berchum (Rijkswaterstaat) en J.P.H. van der Sneppen (Dienst Landelijk Gebied)

Bijlage 4   Situering projecten

Projectstatus begin 2008

- planfase
- uitvoering
- gerealiseerd
- geannuleerd

(..) = Oppervlaktes in hectares

Buitendijkse projecten

- A3 Bescherming Zuidgors (163)
- A4 Broedgebied Terneuzen (<1)
- A5 Haven Hansweert (5)
- A2 Rammekensduinen (10)
- A8 Schor van Waarde (240)
- A6 Veerhaven Kruiningen (10)
- A7 Perkpolder (75)
- A1 Verdrinken Zwarte polder (50)

Binnendijkse projecten cat.B

- B2 Baarzandse Kreek (5)
- B15 Bathse kreek (16)
- B16 Bathse Schor (63)
- B12 Den Inkel (7)
- B5 Galghoek (14)
- B11 Inkel west (28)
- B1 Karrevelden/Oud Breskenspolder (40)
- B9 Margarethapolder (145)
- B4 Nummer Een (21)
- B7 Oosterzwakpolder (40)
- B6 Plaskreek (21)
- B3 Rammekenshoek (17)
- B8 Scheldeoord (9)
- B10 Sluisweg (9)
- B13 Vroondijk (16)

Binnendijkse projecten cat.C

- C9 Aardenburgse Haven (72)
- C8 Austerlitzpolder (13)
- C32 Axelse kreek (14)
- C11 Baarzandse kreek (32)
- C28 Boone Polder (12)
- C34 Boschkreek (43)
- C23 Braakman Noord (185)
- C25 Braakman Zuid (50)
- C26 Canisvliet Zuid (45)
- C15 De Plate (79)
- C38 De Vogel/Vogelkreek (16)
- C35 Driearendskreek (2)
- C20 Driewegen (11)
- C22 Groenproject 't Sloe (31)
- C40 Groot Eiland (42)
- C12 Groote Gat Oostburg (16)
- C17 Heirweg (8)
- C37 Hengstdijkse Putting (120)
- C6 Herdijkte Zwarte Polder (18)
- C29 Hoedekenskerke (79)
- C18 Inlaag Hoofdplaat (19)
- C42 Kieldrechtspolder (20)
- C30 Kreek Huissenpolder (10)

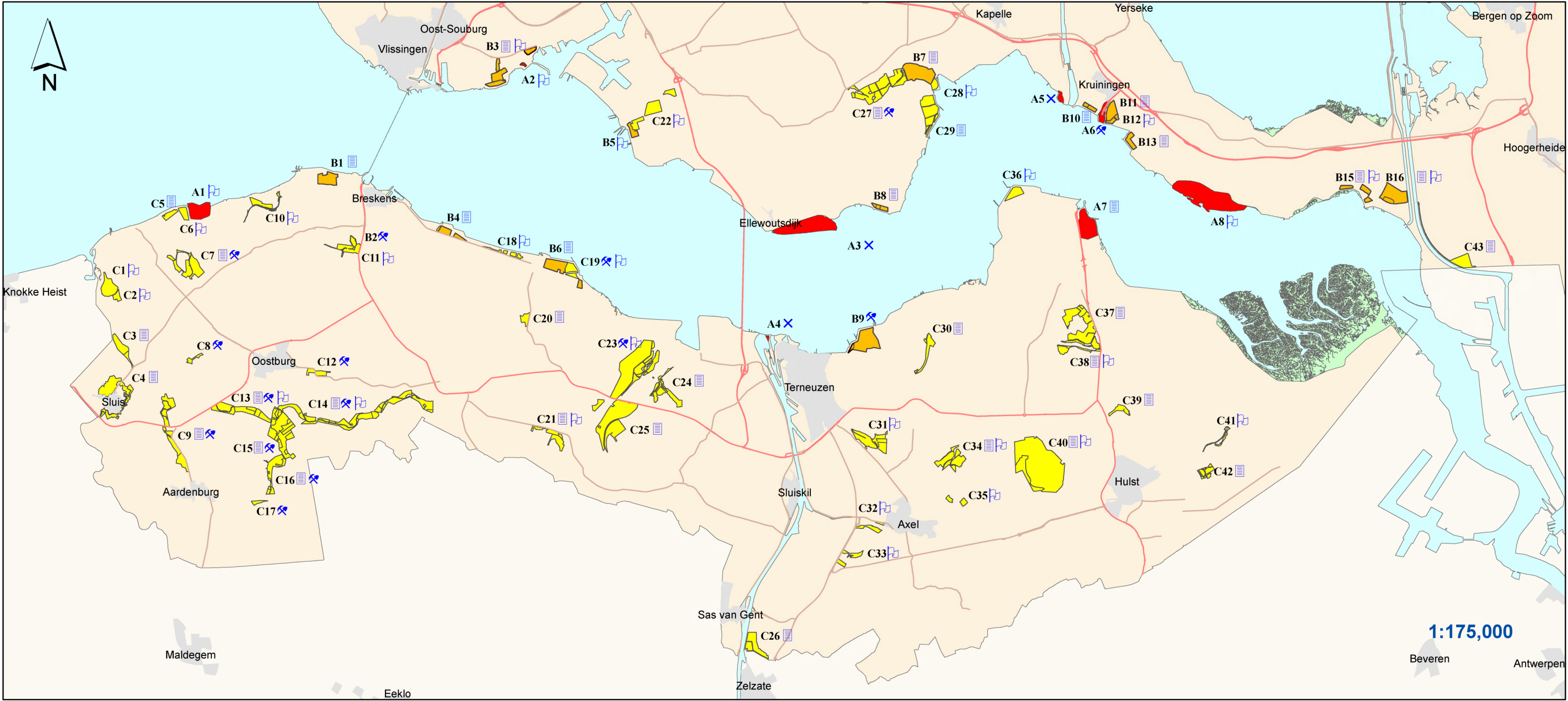
- C31 Otheense kreek (57)
- C14 Passagegeule/linie (170)
- C19 Plaskreek (14)
- C39 Polsvlietkreek (30)
- C21 Pyramide (66)
- C24 Riemenskreek (64)
- C43 Schor van Ossendrecht (34)
- C36 Schorretje/inlaag Ossenis (26)
- C16 Sint Kruiskreek (60)
- C13 Sophiapolder (48)
- C7 Strijdersgapolder (14)
- C5 Tienhonderdpolder (18)
- C2 Versche polder (13)
- C41 Vlaamse kreek (6)
- C4 Wallen Sluis (93)
- C1 Willem Leopold polder (46)
- C27 Zwaakse Weel (115)
- C10 Zwartegatse kreek (11)
- C33 Zwartenhoekse kreek (12)
- C3 Zwinpolder (32)

Rijkswaterstaat

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer

Projectstatus begin 2008

- planfase
- uitvoering
- gerealiseerd
- geannuleerd

(..) = Oppervlaktes in hectares

- Buitendijkse projecten
- A3 Bescherming Zuidgors (163)
  - A4 Broedgebied Terneuzen (<1)
  - A5 Haven Hansweert (5)
  - A2 Rammekensduinen (10)
  - A8 Schor van Waarde (240)
  - A6 Veerhaven Kruiningen (10)
  - A7 Perkpolder (75)
  - A1 Verdrongen Zwarte polder (50)

- Binnendijkse projecten cat. B
- B2 Baarzandse Kreek (5)
  - B15 Bathse kreek (16)
  - B16 Bathse Schor (63)
  - B12 Den Inkel (7)
  - B5 Galghoek (14)
  - B11 Inkel west (28)
  - B1 Karrevelden/Oud Breskenspolder (40)
  - B9 Margarethapolder (145)
  - B4 Nummer Een (21)
  - B7 Oosterzwakpolder (40)
  - B6 Plaskreek (21)
  - B3 Rammekenshoek (17)
  - B8 Scheldeoord (9)
  - B10 Sluisweg (9)
  - B13 Vroondijk (16)

- Binnendijkse projecten cat. C
- C9 Aardenburgse Haven (72)
  - C8 Austerlitzpolder (13)
  - C32 Axelse kreek (14)
  - C11 Baarzandse kreek (32)
  - C28 Boone Polder (12)
  - C34 Boschkreek (43)
  - C23 Braakman Noord (185)
  - C25 Braakman Zuid (50)
  - C26 Canisvliet Zuid (45)
  - C15 De Plate (79)
  - C38 De Vogel/Vogelkreek (16)
  - C35 Driearendskreek (2)
  - C20 Driewegen (11)
  - C22 Groenproject 't Sloe (31)
  - C40 Groot Eiland (42)
  - C12 Groote Gat Oostburg (16)
  - C17 Heirweg (8)
  - C37 Hengstdijkse Putting (120)
  - C6 Herdijkte Zwarte Polder (18)
  - C29 Hoedekenskerke (79)
  - C18 Inlaag Hoofdplaat (19)
  - C42 Kioldrechtspolder (20)
  - C30 Kreek Huissenspolder (10)
  - C31 Otheense kreek (57)
  - C14 Passagegeule/linie (170)
  - C19 Plaskreek (14)
  - C39 Polsvlietkreek (30)
  - C21 Pyramide (66)
  - C24 Riemenskreek (64)
  - C43 Schor van Ossendrecht (34)
  - C36 Schorretje/inlaag Ossensisse (26)
  - C16 Sint Kruiskreek (60)
  - C13 Sophiapolder (48)
  - C7 Strijdersgatpolder (14)
  - C5 Tienhonderdpolder (18)
  - C2 Versehe polder (13)
  - C41 Vlaamse kreek (6)
  - C4 Wallen Sluis (93)
  - C1 Willem Leopold polder (46)
  - C27 Zwaakse Weel (115)
  - C10 Zwartegatse kreek (11)
  - C33 Zwartenhoekse kreek (12)
  - C3 Zwinpolder (32)

Rijkswaterstaat

dienst landelijk gebied
voor ontwikkeling en beheer